

Тетяна Зевченко

Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини

ВАЖЛИВІ ФАКТОРИ УСПІШНОГО ФОРМУВАННЯ ГРАМАТИЧНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Формування граматичної компетентності є запорукою результативного і ефективного навчання майбутніх учителів англійської мови. Неможливо готувати кваліфікованих фахівців, які здатні здійснювати міжкультурне спілкування, і навчати іноземної мови інших без ґрунтовних знань граматики мови, яка вивчається.

Слід зауважити, що багато відомих науковців займалися питаннями методики викладання граматичного матеріалу для майбутніх фахівців з іноземних мов; серед них: Скляренко Н.К., Стеченко Т.О., Руснак Д.А., Черноватий Л.М., Сушко М.О., Маєр Н.В., Гордєєва А.Й., Малюк А.О., Плотніков Є.О. та ін.

Основою усного і писемного спілкування іноземною мовою є оволодіння граматичними навичками різних видів мовленнєвої діяльності.

В сучасній методиці викладання іноземних мов виділяють такі етапи формування навичок володіння активним граматичним матеріалом: ознайомлення студентів із новою граматичною структурою та автоматизація дій із новою граматичною структурою на рівні фрази і позафразової єдності. Згідно з думкою С.Ю. Ніколаєвої, ознайомлення студентів із новою граматичною структурою здійснюється за таким алгоритмом:

- повідомлення функцій ГС (граматичної структури);
- демонстрація вживання ГС у типовій ситуації;
- перевірка розуміння функцій ГС;
- фонетичне опрацювання ГС;
- формулювання правил утворення ГС;
- запис ГС [2].

Ґрунтуючись на працях Шатілова С.Ф. та Стеченко Т.О., можна виділити наступні три етапи формування навичок вживання граматичних структур в усному мовленні: I етап – орієнтовно-

підготовчий, II етап – стереотипно-ситуативний, III – варіююче-ситуативний. Слід зазначити, що мета першого етапу полягає в ознайомленні студентів з новою граматичною структурою та прийомами її засвоєння. На другому етапі відбувається подальше осмислення явища та його засвоєння на основі аналітико-синтетичної діяльності і формування нових операційних дій з новою ГС, а також на цьому етапі має місце автоматизація дій студентів з новою ГС на рівні фрази/речення. На третьому етапі має місце подальша автоматизація дій студентів з новим граматичним матеріалом, який вживається поряд з тим, що вивчався раніше, завдяки чому навички набувають стійкості, автоматизованості та гнучкості. До кожного етапу доцільно використовувати різні типи і види вправ, характерні і ефективні для певного етапу.

Для першого етапу характерні такі типи вправ: умовно-комунікативні, рецептивні, рецептивно-репродуктивні, повністю керовані; а також такі види вправ: сприйняття і впізнавання ГС, імітація зразка мовлення, підстановка у зразок мовлення. Для другого етапу властиві такі вправи: умовно-комунікативні, рецептивно-репродуктивні, частково-керовані; а також наступні види вправ: трансформація зразка мовлення; завершення зразка мовлення, об'єднання простих речень у складне, відповіді на запитання, вживання ГС на рівні фрази, переклад. Комунікативні, рецептивно-репродуктивні і продуктивні, мінімально керовані вправи, а також такі види вправ, як створення власних діалогів і монологів з використанням виучуваної ГС, є характерними для третього етапу [4].

Будь-яка вправа, незалежно від рівня її складності, включає три обов'язкові компоненти: 1) завдання; 2) виконання завдання; 3) контроль виконаного завдання. Зразок виконання не є обов'язковим, а факультативним. У завданні до вправи повинно чітко формулюватись, для чого студенти мають щось сказати, написати, прослухати або прочитати. Розглядаючи другий обов'язковий компонент вправи (виконання завдання), слід урахувати ступінь керованості мовленнєвими діями тих, хто навчається; форму організації вправи; опори, потрібні для її виконання; місце виконання та обладнання для виконання завдання. Третій компонент (контроль виконання) – це окрема велика проблема методики навчання іноземних мов [3]. Особливо актуальною ця проблема постає у контексті комунікативних підходів до навчання іноземних мов.

Найпоширенішим прийомом оцінки сформованості граматичних навичок все ще залишається переклад (частіше диктант-переклад) окремих слів або речень з рідної мови на іноземну. Але зауважимо, що при цьому не враховується, що вибір ГС тут визначається не комунікативним наміром мовця, а являє собою вибір відповідного еквівалента в іноземній мові, що має місце у специфічній діяльності – перекладі. Тому основним способом оцінки рівня сформованості відповідних мовленнєвих навичок є самостійне вживання ГС у сформованій викладачем НКС (навчально-комунікативній ситуації) [3]. Контроль рівня сформованості граматичних навичок можна ефективно здійснювати на основі тестових програм. Основою таких тестових програм, на думку Майєр Н.В. і Малюк А.О., має стати електронний тест, завдання в якому пред'являються спеціальною комп'ютерною (контролюючою) програмою. Електронний тест забезпечує як презентацію тестових завдань, так і їх обробку (аналіз, оцінку відповідей). Під час його розробки слід дотримуватися принципів наукової організації автоматизованого контролю навчальних досягнень, серед яких виділяють такі:

- 1) принцип об'єктивності;
- 2) принцип математичного обґрунтування методики обробки та інтерпретації результатів тестування;
- 3) принцип науковості та ефективності;
- 4) принцип організації тестування, врахування співвідношення між досягнутим ефектом, затраченим часом та використовуваними засобами;
- 5) принцип зв'язку з навчанням.

Відомо, що успіх будь-якої діяльності (у нашому випадку мовленнєвої) залежить від рівня мотивації тих, хто її здійснює. Вмотивованість може бути суто комунікативною, комунікативно-рольовою чи ігровою [2].

Для підсилення мотивації до вивчення граматики викладач намагається диференціювати діяльність тих, кого навчає, враховуючи їхні особисті потреби та майбутні професійні інтереси.

Широке використання ігрової діяльності на заняттях з англійської мови сприяє як створенню мотивованої мовленнєвої діяльності студентів мовних вузів, так і формуванню їхньої граматичної професійної компетенції. Завдяки грі (рольовій чи діловій) некомунікативні (невмотивовані) вправи, призначені для формування граматичних навичок, можуть стати вмотивованими і

комунікативними. При формуванні граматичних навичок різних видів мовленнєвої діяльності учасники рольової гри можуть отримати ролі тих, кому за умовами ситуації необхідно пояснити вживання, навести приклади або зробити переклад певних граматичних структур (учитель, репетитор, студент), а також ролі тих, кому пояснюють ці граматичні структури (учень, студент, однокласник) [1].

Отже, щоб забезпечити якісне формування граматичних навичок у майбутніх учителів англійської мови, викладач повинен чітко дотримуватися виконання конкретних типів і видів вправ і вимог до кожного етапу формування граматичних навичок та підсилювати мотивацію до вивчення граматики за допомогою використання рольових та ділових ігор.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гордєєва А. Й. Способи мотивації комунікативної діяльності майбутніх філологів у процесі формування англомовної граматичної компетенції / А. Й. Гордєєва // Іноземні мови. – 2011. – №2. – С.16-22.

2. Малюк А. О. Використання електронних тестових завдань для контролю рівня сформованості франкомовної граматичної компетентності учнів загальноосвітніх навчальних закладів / А. О. Малюк, Н. В. Майер // Іноземні мови. – 2013. – №2. – С.64-66.

3. Складенко Н. К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь / Н. К. Складенко // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С.3-7

4. Стеченко Т. О. Формування у майбутніх учителів усномовленнєвої англомовної граматичної компетенції на соціокультурному матеріалі / Т.О. Стеченко // Іноземні мови. – 2005. – №3. – С.32-35.

5. Сушко М. О. Навчання граматики майбутніх учителів китайської мови (на матеріалі загального запитання) / М. О. Сушко // Іноземні мови. – 2013. - №3. – С.25-31.